

List izbaja vsak petek

n velja za navadne naročnike s poštino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrta leta 80 sold. — Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude kat.-pol. društva je naročnina določena v društv. pravilih. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Sohar-ju na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku in sovredniku **Matiji Kravanja-I** v nunskih ulicah h števil. 386. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. — Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 s. če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

Pretnes sedanjih šolskih postav.

I.

Do novejših časov je vsaka občina skrbela za svojo šolo. Poleg sedanje šolske postave so združene vse občine enega politiškega okraja v eno celoto. K vzdrževanju in pomnoževanju obstoječih, pa k napravi novih šol skladajo vse občine — enako — po razmeri davkov. To se zdi na prvi pogled prav pravično, in bilo bi morda, ako bi imela vsaka občina vže ustanovljeno šolo s potrebnim poslopjem. Zoper to postavno naredbo slišimo od več strani pritožeb. Da bi se to važno vprašanje povoljno rešilo na vse strani, naj izrečem svoje menenje; kedor vé za kaj boljšega, naj se oglasi, dežela mu bo hvaležna.

Na Goriškem so občine: 1.) z redno šolo s primernim lastnim poslopjem; 2.) z redno šolo brez lastnega poslopja. Vzdrževanje rednih šol (teh dveh vrst) stane naj več, ker dobivajo učitelji po 300, 400 in 500 gold. letn. plačila, uživajo stanovanje ali na mestu tega primerno odškodnino v denarji, in petletne doklade: 3.) so občine s šolo za silo s primerno lastno sobo; 4.) s šolo za silo brez lastne šolske sobe. Šole teh dveh vrst prizadevajo malo stroškov, ker v njih podučujejo gg. duhovniki, ki dobivajo za svoj posebni trud (po večem niso dolžni v šoli učiti, uče iz ljubezni do ljudstva) odškodnine po gl. 50, 100 ali kaj več na leto. Občine brez vsakatero šole, ali tem doleti od šole celó pičel dobiček.

Občinam z lastnim poslopjem plačuje okrajni šolski zalog najemščino za lastno šolsko poslopje; tako tudi plačuje najemščino za šolske prostorije tistim občinam, ki nimajo še lastnih. Kakor se čuje, zahtevajo te in une previsoko najemščino, in s tem pomnože obilno šolske doklade ravno oni, kateri bi mogli skrbeti, da bi bile doklade nizke, ker šole edino njim koristijo.

Šolske doklade so vže zdaj visoke, kolike bi pa bile, ako bi se napravile po celi deželi redne šole, kakor določuje postava. Poskočile bi vsaj na dvojno, ako ne na trojno sedanjih, česar bi občine ne mogle zmagovati. Skrbeti nam je toraj, da med tem, ko se bodo šole množile, ostanejo doklade sedanje, če jih vže ne moramo zmanjšati!

Občina si zida in vzdržuje sama cerkev, župnikovo stanovanje, občinske vodnjake, si napravlja občinske ceste, sploh si napravi vse, kar edino njej služi; naravno je torej, da bi si ona sama morala priskrbeti tudi šolske prostorije, ker jih le ona sama rabi. Odškodnine in najemščine bi odpadle, in tako bi se doklade za šolo zmanjšale obilno.

Ako hočemo utrditi in povzdigniti šolstvo, imeti mora pred vsim sleherna občina svoje lastno šolsko poslopje. Če je vže vsaka stavba zidana za nek namen, velja gotovo to o šoli. Ni vsak katerikoli prostor, ki si ga v naglici najmemo, primeren za šolo — skušnje nam dovolj to pričajo. Občine pa — preobložene z mnogovrstnimi davki — si ne morejo same zidati dostojnih šolskih poslopij; zato je treba vzajemne podpore in žrtve. V ta namen naj bi: 1.) občine, ki imajo lastno šolsko poslopje, vzdržavale ga same brez odškodnine, druge občine naj bi pa najemščino za svojo šolo plačevale. 2.) Priklade naj bi ostale vendarle sedanje, in od tistih gl. 4000, ki plačuje, postavim, goriški okrajni šolski

zalog za stanovanja in odškodnine občinam, naj bi se vsako leto dajalo po g. 1000 ali več podpore kakim 3 ali 4 občinam, ki si želijo sezidati šolo. Take podpore naj bi se dajale kakih 10 let (morda pogojno, da se povrnejo brez obresti-); v tem času bi se vse občine preskrbele s primernim šolsk. poslopjem in z gori omenjenimi 4000 gld. bi se plačevalo po čez 10 učiteljev, kar dá k sedanjemu številu učiteljev gotovo lep prirastek; in takó bi bil ves okraj skoraj preskrbljen s šolami, a doklade bi vendar sedanjih veliko ne presegle. —

M—r.

Dopisi.

V Pevmi *) je umrl 21. marca ob 3 u. po polnoči 20 let star g. Valentin Primožič, bogoslovec I. leta v Ljubljani. Bolehal je, kakor se zdi, vže pred vstopom v ljublj. semenišče; zlasti ga je bila preskušnja zrelosti v Gorici zdelala. Tam pa mu je začelo že koj prvi čas na slabše iti, da je bil prisiljen vrniti se o novem letu domu. Dveh najbolj zvedenih zdravnikov prizadevanje, zmožnega mladeniča žalostnim starišem, cerkvi in domovini ohraniti, ostalo je brez uspeha: pljučnica je nepričakovano naglo napredovala in mu omenjeni dan nit življenja pregrizla. Z vsemi ss. sakramenti za umirajoče previden gledal je krepkodušni mladenec mirno in s krščansko vdanostjo v voljo božjo blede smrti v obraz. O njem smemo reči „acceptit bravium“, pomilovanja vredni so le stariši, ki so nadepolnega sinu v taki starosti zgubili in po duhovsko oblečenega v prvo in zadnje videli le — v trugi (imel je namreč niže redove). Pogreb 22. t. m. ob 4 $\frac{1}{2}$ u. pp. je bil gotovo naj sijajniši, kar jih je Pevma videla. Prišli so bili iz Gorice rajncega lanski tovaruši, zdaj bogoslovci, in z njimi še mnogo drugih bogoslovcev; prišli so nekateri gg. profesorji gimnazijski in dijaki iz viših gimnazijskih razredov z dijaškim pevskim zborom; tudi vse Andrejšče (malo semenišče), kterega zavoda vzrejanec je rajni bil, z vodjem in prefektom na čelu se je udeležilo sprevoda. Razen 5 obredujočih duhovnov bili so tudi 4 Frančiškani s Kostanjevice. Predno so mrliča na domu vzdignili, zapeli so dijaki četverospjev „Ego sum resurectio“, h koncu na pokopališču pa „Blagor mu“ in spet „Ego sum“. Kar je sprevod posebno veličasten delalo, je romantični kraj, kjer je rajncega rojstna hiša, in pa solnce, ki je po dolgem deževanju tisti večer ves žalostni prizor obsevalo. — Bog daj rajncemu večni mir in pokoj starišem pa, sorodnikom, prijateljom njegovim in znancem tisto tolažbo, ki izvira iz svesti, da je vrli mladenec „v Gospodu“ zaspal. **)

x.

V Rihenbergu, dne 24. marca. Kakor je „Glas“-ovim bralcem uže znano, je dne 19. t. m. prof. Povše v tukajšnji čitalnični dvorani podučeval o kletarstvu i sadjoreji. Da prebivalci naše lepe dolinice napredku niso sovražni, je itak znano, da pa posebno hrepene po napredku v kmetijstvu — po zboljšanju vinoreje i sadjereje, so očitno dokazali omenjeni dan.

*) P. je vas pičle pol ure od Gorice, na desnem bregu in poleg Soče. To vnanjim na znanje. Ur.

**) Bil je V. P. gosp. kanonika goriškega, mons. Bensa-e str.čnik. Pis.

Važnost imenovanega poduka je privabila tako obilno število poduka željnih poslušalcev, da moramo obžalovati, da nij bilo zarad deževnega vremena i slabega zdravja g profesorju mogoče, pod milim nebom podučevati; kajti polovica prišlih je morala ostati pred hišo al—oditi.

Lepo doneči glas g. prof. si je pa takoj pridobil tiho pazljivost vseh poslušalcev; če so pa med govorom delali razne opazke k poduku, to spričuje, da so govor res spremljali z razumom, i to je veselo znamenje. O govoru samem pak kritiko pisati, nij moj namen, le na sploh dostavljam, da je bil za proste kmečke poslušalce morda preveč znanstvenega zloga *); toda tako obilno tvarino, kakor jo je g. prof. obravnaval, je pač težko zgraditi v en govor, da je neizšolanim poslušalcem popolnoma umeven, a glede dolgoti ne dolgočasen. Izrekamo pa željo i gorko priporočamo, da naj bi se vsi posestniki resno poprijeli danih jim nasvetov; kajti potem bo dani poduk dosegel svoj namen i zadobil dejansko veljavo. Posebno potrebno se nam zdi, da bi se v povzdigo sadjoreje nasvetovanih drevesnic poprijele vse občine; — le škoda, da tukajšna šola nijma še svojega vrta.

Po dokončanem poduku g. prof. Povše-ta, so nekateri sadjorejci iz Trga naprosili z njimi došlega g. Rih. Dolenca, da naj on, ki je preteklo leto imel priliko, tukaj i v Beču opazovati kupčijo z vipavskim zgodnjim sadjem, kaj spregovori i nasvetuje v prid tukajšnjim sadjorejcem. V kratkem je potem g. R. D. dokazoval, da s to kupčijo vipavska dolina mnogo tisučev (!?) nemškimi barantačem prepušča, katere pa bi mogla sebi ohraniti, ako bi se sadjorejci posameznih občin al vasi združili v društva, ki bi svoje sadje neposrednje izvaževali v dunajsko Central-Markthalle. Razgovora o tem nasvetu se jih je še precej udeležilo, akoravno jih je bilo že veliko odšlo, ko je g. prof. Povše končal svoje razlaganje. Ta nasvet je gotovo vreden resnega prevdarka, kajti, ko bi se res vresničiti zamogel, bil bi gotovo v velik prid vsej vipavskej dolini. Vendar se mi zdi nekako prevzoren. Da se je i kako se je po dokončanem razgovoru še dolgo pivalo i napivalo, o tem naj pa obširnejše piše podlistikar kakega večega lista.

Iz Gorice, 25. marca. Dva gospoda sta se uže oglasila, in nasvetovala, naj bi rajnkemu buditelju slovenskega duha na Goriškem, korarju Valentinu Staniču, spominek postavili, in sicer v Kanalu, ker je bil Stanič iz Bodreža doma. To je gotovo hvalevredno, da se zasluge mož, ki so za blagor naroda delali in se trudili, spoznavajo. Pisatelj teh verstie je bil z rajnkim Staničem osebno znan, in se vselej s hvaležnim srcem nanj spominja. Zato ga je dokaj razveselila ta blaga misel. Tudi to, kar je zadnjič „Glas“ o tej stvari prinesel, da bi se Album Staničev spisal in na svetlo dal, moramo pohvaliti. Koliko krepkih mladih moči imamo na Goriškem, ki gorijo za slovensko reč, in so zmožne, kaj v ta namen napisati! Da bi vsakdo le kaj malo verstie napisal, vvezani ali nevezani besedi, v kratkem bi se imelo gradiva dovolj. Le popolnega popisa Staničevega življenja ne bo tako lahko dobiti, posebno, ker je čas za to uže preveč kratek. Pa, ali ne bi bilo tudi prav, da Staničev životopis, kakor ga je rajnki Slomšek v Drobtinich podal, v ta Album kar prenesemo, k večemu, da se mu tu pa tam kaka opazka pristavi? Tudi v nekem koledarčeku smo nekđaj brali njegov životopis, v katerem se je nahajala tudi njegova podoba; morebiti bi se dal tudi ta v omenjeni Album sprejeti. Da je pri tem pričetji dnarne pomoči treba, to vé in spozna vsakdo. kakor tudi, da se osnuje odbor, da to reč v roke vzame in oskerbi, kar je treba.

Tedaj na noge, čas hiti; ako hočemo kaj k tej reči storiti, lotimo se urno tega posla. Naj primernejši čas zdi se mi koj po velikonočnih praznikih; stopite na noge, volite odbor; vsakdo, kteremu serce za narod bije, naj kaj primernega spi-

*) Znabiti se je komu to zdelo za voljo tehničnih izrazov. Teh se morajo poslušalci navaditi. Ur.

še: in predno je leto, imamo lep spominek in Staničev Album gotov. Bog daj srečo!

S Tominskega, 25. marca. V 68. št. „Slov. Naroda“ sem čital čuden dopis „od Soče“, 18. marca tek. l, kteri brezozirno i nesramno po našem obče spoštovanem gosp. glavarju udriha, ter mu vsakovrstne pregrehe podtikuje.

Moja naloga ni tukaj gosp. glavarja tominskega opravičevati, ker on tega opravičevanja ne potrebuje in gotovo tudi ne želi, *) kajti kdor našega gosp. glavarja pozna, in kdor je njegovo neutrudljivo in nesebično delovanje v deželnem zboru, v dež. odboru i v njegovem uradnem delokrogu nepristransko i brez strasti opazoval, mora priznati, da ima on za slovenski narod toliko in takih zaslug, da ni mogoče njegovega neomadežvanega imena oskruniti, naj si strastni dopisniki v „Slov. Narod“ še tako debelega in črnega obrekovanja izmišljujejo.

Čuditi se moram samo nedoslednosti urednikov „Slov. Naroda“, kteri so tako kratkega spomina, da ne vedo, da je „Slov. Narod“ sam gosp. W. za najodličnišega slovenskega rodoljuba na Goriškem priznaval.

Jaz pa, ki že dolgo let „Slov. Narod“ pazljivo čitam, nisem tako kratkega spomina, kakor breztaktni uredniki tega lista. Priporočam jim, naj bi prečitali v IV. tečaju „Slov. Naroda“ št. 32, 37 in 50, kjer dopisnik „iz Gorice“ in tedanji urednik „Slov. Nar.“ gosp. W. za pravega rodoljuba priznavata in Slovencem na Goriškem čestitata, da dobijo pri c. k. namestništvu v Trstu pogumnega zagovornika svojih pravic.

Takrat je bilo namreč mesto svetovalca pri c. k. namestništvu v Trstu izpraznjeno, i dopisnik „iz Gorice“ je v 32. listu 1871. „Slov. Nar.“ tako pisal:

„Takega moža (za podpredsednika pri namestništvu sposobnega) imamo na Goriškem, kteri bi gotovo bil kinč namestništvu in podpora, in kteri bi tudi nam Slovencem popolnoma zadostoval, ker ima razum za naše razmere in srce tudi za naš narod...“

V 37. listu pa urednik sam o W. o priliki njegovega imenovanja za namestništvenega svetovalca v Trstu tako piše: „Slovenci smemo s tem imenovanjem jako zadovoljni biti in je z njim izpolnjena nedavno izrečena želja našega goriškega dopisnika.“

Da se W. od tistega časa sem ni izneveril, tega priča so mi vsi rodoljubi, ne samo tominskega okraja, tem več na Goriškem sploh, in vsi, kateri poznajo njegovo rodoljubno i plodonosno delovanje v dež. zboru, v cestnem odboru, v okrajnem šolskem svetu tominskem in pa v njegovem političnem uradu. Da W. pri vsem tem nekateri ne jenjajo obrekovati, to si ne morem drugače tolmačati, kakor da ga oni zavidajo ali pa, da jim je v kterem si bodi oziru na poti, in le iz gole strasti debele laži o njem po svetu trosijo.

Tako debelo laž je sopet dopisnik „od Soče“ v 68. št. „Slov. Nar.“ v svet poslal, trde, da je W. le „vladna kultura“ in „tominskih (lokalnih) sebičnikov ponižen sluga.“

V dokaz tega trdi oni dopisnik, da je W. župane po skrivnih instrukcijah nagovarjal, da bi peticij proti direktnim volitvam ne podpisovali, in pa, da je doklade za tominsko šolo celemu okraju naložil!!

Obojno trdenje je gola laž, kajti, kar se podpisavanja peticij tiče, sem poprašaval župane iz raznih občin okrajn. glavarstva tominskega, a nobeden ni nič vedel o „okrožnicah“ ali skrivnih instrukcijah tominskega glavarja; torej je vsa ta reč le izmišljena ali spačena. Kar se podpisovanja ali nepodpisovanja omenjene peticije tiče, hodijo Tominci svojo pot, imajo za to svoje vzroke **).

Kar se tiče zidanja šolskega poslopja v Tominu in trjejenja onega dopisnika, da bi bil W. celemu okraju doklade

*) Tudi mi mislimo, da ne. Dandanašnji mora biti uradnikom graja ljubša nego hvala od narodne strani. Naj bolje pa je, da, če vidimo, da kteri za nas kaj stori, molčimo in se tega na tihem veselimo. Ur.

**) Železnico? močvir kobariski? ceste? kali? — Da bi se zarad nekaterih materialnih dobičkov načela drž. — pravne stranke zanemarila, tega ne odobrujemo po nikakem. Ur.

za to poslopje naložil, tu kaže dopisnik „od Soče“, da ne pozna niti tukajšnjih razmer, niti doličnih šolskih postav, niti želj ljudstva našega okraja.

Ako bi temu ne bilo tako, moral bi on vedeti, da se po sedaj veljavnih šolskih postavah plačujejo stroški za šolske potrebe celega politiškega okraja le po dokladah na neposrednje davke, da o teh dokladah sklepa le okrajni šolski svet, pomnožen z 8 od županstev izvoljenimi svetovalci, in da glavar ni drugega kot predsednik in izvrševalni organ šolskega okrajnega sveta.

Kako more tedaj pri takih okolnostih gosp. dopisnik „od Soče“ trditi, da je W. doklade za šolo v Tominu naložil?

Ako bi oni dopisnik poznal naše razmere, vedel bi, da Tomin je največji kraj in središče celega politiškega okraja, da ima tominski šolski kraj največ za šolo sposobnih otrok, in da šolsko poslopje v Tominu ne zamore še deseti del učencev shraniti.

Iz teh vzrokov bi bil gotovo sklenil, da se je pokazala največa in najnujniša potreba, skrbeti pred vsem za novo šolsko poslopje v Tominu.

Nadalje določuje šolska postava, da se ima po mogočnosti v središču vsakega šolskega okraja napraviti meščanska šola. Tedaj tudi postava daje prednost Tominu.

Sledojč naj opomnim, da je bilo tudi vse ljudstvo celega okraja tominskega izreklo željo, da se ima v Tominu napraviti meščanska 8razredna šola.

To se je godilo 1 maja 1870 na taboru v Tominu.

Na dnevnem redu je bila tudi točka „da se ima v Tominu ustanoviti osemrazredna meščanska šola.“ Za to točko so govorili trije govorniki, in bila je edinoglasno sprejeta od 10 tisuč taboritov.

Ako je toraj šlo okrajno šolsko svetovalstvo prvič na izvršitev taborevega sklepa gledé šole v Tominu, moral bi gosp. dopisnik „od Soče“ s tem jako zadovoljen biti, kajti s tem bi bilo dokazano, da niso bili vsi taborovi sklepi brezvspešni!

Gledé opazke rečenega dopisnika, da si bodo morale občine Bovec in Cirkno ali Kobarid same šole zidati, to ni res, ker za to mora po postavi skrbeti *celi okraj*. Gotovo pa je, da se ne dajo vse šole na enkrat zidati, ker primanjkuje potrebnega denara, in za to je treba začeti v središču in po tem delo po moči in potrebi v drugih občinah izvrševati.

Toliko se mi je potrebno zdelo, razložiti, ne v opravičenje našega vrlega glavarja, na ktereга smo po pravici ponosni, ampak v pojasnjenje naših razmer, da ne bi se o nas po široki Sloveniji krivo sodilo.

Očitanje gosp. dopisnika „od Soče“, da bi na Tominskem malo narodnjakov bilo, zavrnem s tem, da mu na ravnost rečem, da on sam še nima privilegija in monopola rodoljubja, in da ne ta je pravi rodoljub, kateri največ kriči, ampak le ta, kateri za narodne pravice in za narodni razvoj v duševnem in materialnem oziru neutrudljivo, razumno in pogumno *delá*.

Iz goriške okolice, 26. marca. — Kedor le nekoliko narodno stanje po goriški okolici opazuje, mora reči — ako resnično sodi — da je žalostno. In, če bode šla reč tako naprej, kakor je šla v preteklih par letih, bati se nam je Slovencem velike škode. Bati se nam je namreč, da se Slovenci v bližnji goriški okolici ne pofurlanijo, kajti v kratkem času se je narod tukaj v narodnem in verskem obziru zelo spremenil. V tem, ko se je po goriški okolici še ne davno vse slovenski govorilo, se zdaj po nekterih vaseh uže veliko v furlanskem malovrednem dialektu žlobudra. Ravno tako je bilo tudi petje, še nij davno, popolnoma slovensko (razume se, da svetne pesni), a zdaj težko dobiš mladeniča ali deklino, da bi ti slovenski pela. V vseh vaseh blizu Gorice, ako izvzamemo Solkan in deloma tudi št. Andrež, se furlanske pesni pojó. — Pa kakšne so vendar te furlanske pesni, ki se našim slov. mladeničem in deklicam tako dopadajo? Bogme! ako to premišljujem, ne vém ali bi se smejal, ali pomiloval naše Goričkovce, da nijmajo toliko uma, da bi znali slovenske lepe pesni

od gerdih in neumnih ločiti.

Ako pri kacem narodu pesništvo (?) hira in se zgublja, je to navadno dobro znamenje, (?) in kaže, da se je začel narod v resnici zavedati in kultivirati. A pri goriških Slovencih je to ravno narobe; namesto, da bi se poprijeli, zdaj ko so začeli tudi lirične pesni zgubljati, lepih umetnih pesmic, poberejo v Gorici vsako še tako umazano furlansko, in ž njo same sebe in ves slov. svet smešijo.

A ne le v narodnem obziru dela goriškim okoličanom laški živelj škodo, nego tudi v verskem. Žalost me obide, ko slišim ob nedeljah, da naši slov. fantje furlanske pesmi (če je smem tako imenovati) rajši pojó, ko slovenske, groza me pa obide, ko jih slišim, da svete reči s tako umazanimi italijanskimi izrazi kolnejo. To je sicer žalostno, pa resnično.

Glavni vzrok, da je temu tako, je, se vé da — slovensko preveliko hlepenje po tujem, a drugi glavni vzrok je vendar temota in nevednost v narodnem obziru. Naprošeni ste torej vsi slovenski rodoljubi, duhovni in svetni, da Slovence v bližnji goriški okolici varujete narodnega izneverjenja. Skrajni čas je uže, torej hitro in serčno na noge!

Mlad okoličan.

Iz Renč, 25. marca. — Dovolj mi, vrli „Glas“, da še par besedic odgovorim slavnemu (!) uredniku „Soče“ na njegovi opazki v listnici 10. in 12. šte., in dopisniku iz Tomina (!) v 12. listu „Soče“; pa le par besedic spregovorim; da bi na vse napade odgovarjal, vzel bi ti preveč prostora.

a. — Vi imenujete moje izjave v „Poslanem“ do „Slov. Nar.“ in do „Glas“-a — laži — izjave. To je lahko reči, pa težko Vam je, to dokazati; zato se ogibate dokazov in si skušate s tem pomagati iz zadrege, da „lavirate“ z besedami „lažnjivec“, „klepetulja“ itd. Pokažite vendar enkrat, o kateri reči sem laž in neresnico govoril; dokler tega ne storite, ostanete Vi „lažnjivec“ in „klepetulja“, in *to ste*, ker zdi se, da toliko „klepetate“, da, ko izgovorite, ne veste, kaj in kako ste „klepetali.“ Glejte, Vi pišete, „da na vse zadnje se je g. Vales še izmisllil, da je sklenilo 6 odbornikov njega tožiti“ in prašate, „kdo mu je tega medveda navezal.“ Slavni vrednik! ali niste Vi sami proti nekemu mojemu znancu (hočete, da ga v prihodnje imenujem in povem, kje in kedaj?) se izrazili, „da bo utegnil odbor skleniti, da proti meni vloží tožbo zaradi žaljenja časti“?

Ako ni res, da je misllil odbor, to skleniti, ste tedaj Vi, ki ste si to izmislili, tedaj ste lažnjik Vi, in klepetulja ste Vi, ki take reči raznašate, kakor stare babe.

Še več. Vi pišete, „da mojim dopisom je treba debele pile.“ Rad priznavam to na sploh, ali le, kar se Vas tiče, moram reči, da ste lažnjik. Pri mojih spisih ste rabili *debele pile* in še *prav* debele tam, kjer je kaj *na vero in nravnost* cikalo, drugači *ne*, ali *prav* malo.

Zelite dokazov? Vam jih prinesem, če želite; za zdaj hočem Vašemu slabemu spominu pomagati s tem, da Vam povem, da imam list od *Vaše* roke, v katerem me med drugim hvallite zaradi mojih „*zanimivih* in *prav važnih* dopisov“ in se kot „moj štovatelj“ podpisujete. „Moštva pač malo mora biti v človeku, ki tako ravna, kakor ste Vi ravnali in še ravnate.“ Perfidnost sem Vam očital zaradi *enega* dopisa; ker je bil proti *liberalnemu geslu* „Soče“ in ker sem prevedel, da bi bilo morda težko za „Sočo“, ako ga priobči, kakor je; zato sem v privatnem pismu do Vas dovolil, da „*smete besede v čem omehčati*“. Vi ste ga pa proti moji *izrečni* volji v *bistvenih* rečeh spremenili in mu ravno *nasprotno* misli in načela podtaknili, *tako*, da so mi dohajala od *Vaše* liberalne stranke pisma, v katerih se je tako hvalla pela mojim liberalnim načelom, da se mi je gnjusilo zaradi v dopisu podtaknenih misel in načel, katerim nikdar ne morem pritrditi, ne kot kristjan, še manj pa kot kat. duhoven. *To ste* mi Vi, g. urednik, naredili z *Vašo* perfidnostjo!!

Ako niso bila načela v onem dopisu navedena za Vas, morali ste ga izpustiti, ne pa drugih nasprotnih podtikati mi;

do tega nima nobeno uredništvo pravice, še manj pa takrat, kedar dopisnika lahko vsak spozna, kakor se je pri meni zgodilo.

Je li to moštvo? ali ni perfidno? in Vi očitata meni lažnjivost!?

Vi me pozivate, da „naj pridem k Vam s pričami, da mi še enkrat (kedar ste že kaj kje dokazali, povejte v katerem listu in kje?) dokažete, da sem v neresnici dosleden.“ — G. urednik! kar sem govoril, sem javno v časopisu govoril; — ako je laž in neresnica, dokažite mi javno v časopisu; dokler tega ne storite, ste lažnjik Vi. Ako me pa očitno kot lažnjika prepričati nečete, morda iz usmiljenja do mene in mojega stanu (?), povejte mi to v listnici Vašega lista, pridem pa k Vam s pričami in potem bom sam izid objavil ali pa bodo priče to storile.

b. — Tudi Vi, g. dopisnik iz Tomina (?), mi očitata, da sem lažnjivec in „dosledno nedosleden“; pa povem Vam, da Vi ste „dosledno nedosleden“, to je, da ste sami lažnjivec. V 12. listu „Soče“ datirate Vaše „poslano“ iz Tomina 17. marca 1873. Isti dan pišete meni list, v katerem se objavite in mi ime in stanovanje svoje objavite, pa pismo meni poslano ni datirano „iz Tomina“, ampak iz D-ga, D-g pa ni v tominskem okraju, ampak v srednji ipavski dolini. Mentita est iniquitas sibi. — Vi mi očitata nadalje, da sem „v resnici dvoživno farizejsko pleme narodu in veri usiljeno.“ Hvala lepa za izraz in poklon, katera Vam vračam. Gospodine! Kaj se ne spominjate več poslednje volitve v „Sočin“ odbor, ko ste jo pobrisali iz sobane, za nobeno stranko glasu ne oddavši boječ se, tej ali uni stranki se zameriti; ali se niste pri tej priložnosti pokazali kot „dvoživno farizejsko pleme, narodu in veri usiljeno“, ki bi rado pri tej in uni stranki stalo in živelo tu s „farizejsko“-verskim obrazom, tam z „liberalnim“ vencem okoli glave?! — Medice, cura te ipsum!

Za zdaj naj Vam bo to dovolj. —

Marka Vales.

Ogled.

Avstrija. Povedali smo uni pot, da je imela „pravna stranka“ (federalisti) 11. t. m. in n. d. na Dunaji posvet, kterege se je udeležilo 72 oseb. Ustavoverno-centralistovski listi so se temu zboru posmehovali in med drugim trdili, da je manjkalo v njem Mladočehov, Poljakov in — kar je naj važniše — da se deležniki niso v ničemur zedinili. Mladočeski „Narodni listi“ so se spustili zaradi tega s centralisti v prepir. Iz njih razgovorov se je podalo, da je bil poslal narodni klub česki svoje veljake Rieger-ja, Zeithammer-ja, Sladkovski-ga in Čizek-a samo za to v Beč, da bi se pogovorili s Poljaki, ne pa, da bi se udeležili shoda in pogovorov pravne stranke. Sladkovski in Čizek res (11. t. m.) nista bila pri posvetu pravne stranke, kakor tudi bukovinski Petrino in Poljaki ne, vendar pa so se zastopniki vseh omenjenih strank (faktorjev) zunaj zbora pravne stranke pogovarjali. Namen teh pogovorov ni bil, napraviti Poljake, da bi pristopili k pravni stranki, ampak seznaniti se z vodnimi načeli pravne stranke po eni strani, po drugi pa galiških federalistov, (kteri se pa kot federalna stranka še le uravnujejo). Dogovorili so se do dobrega gledé na cilj, na kterege imajo vsi meriti v avstrijski borbi zastran ustave. Zdi se, da med Mladočehi in Poljaki so bili tudi še kaki posebni pogovori. Gotovo je, da so poljski veljaki želeli priti v dotiko in porazumeti se s pravno stranko in da se je to tudi zgodilo; in to je bistveno. Mladočeskim politikarjem gre pri vsej tej polemiki za dokaz, da oni niso „krščanski podlagi“ pritrdili, in da, če sta Rieger in Zeithammer v zboru pravne stranke bila, bila sta le kot privatni osebi. — Baron Lichtenfels-ovo poročilo o volitni re-

formi (L. je poročevalec gospojsko-zbornične komisije v tej zadevi) „dokazuje“, da deželni zbori nimajo niti po oktobrnem diplomu, niti po decembrni ustavi „pravice“, pošiljati poslance v državni zbor, in da sedanji drž. zbor ima pravico volilni red prenarediti. Novi drž. zbor — pravi — se ne bo ponašal s toliko praznimi stoli, kakor sedanji. „Vaterl.“ misli, da to je puhla baharija; da, tudi če pride konservativniše ministerstvo, nego je sedanje, ne pridejo opozicijski poslanci v prerojeni drž. zbor. — Skleniti se ima drž. zbor vendar-le pred začetkom svetovne razstave, in sicer 24. aprila t. l. s cesarskim ogovorom.

Nekdanji minister, Hohenwartov tovaruš, pošteni *dr. Schöffle* je v neki svoji knjigi zapisal nekaj črtic o avstrijski politiki, v kterih povdarja federalizem kot edino pravo podlago obstoju Avstrije med drugimi s temi-le besedami: „Mirno in svobodno zedinjenje tako mnogovrstno, kakor ne-ločljivo zmešanih narodskih elementov v eno po edinosti mogočno državno skupino v enaki, oziroma, primerni enakopravnosti pod žezlom in škitom zgodovinsko vdomačene dinastije.“ Ustavoverno stranko opisuje g. Sch. kot pravo „denarno-oligarhično-centralistično-bürokratično“ Žal nam je, da ne moremo vsega, kar Sch. o naši zadevi piše, priobčiti zaradi pomanjk. prostora. A tega ne smemo zamolčati, da so ustavoverni centralisti vsi razkačeni po Sch.-evem spisu.

Vnanje države. V Rimu je sv. O. papež v konsistoriju od 21. t. m. drugimi novimi skofi, ki jih je potrdil, imenoval tudi novega patriarha Jeruzalem, mons. Vinc. Bracca-o. Italjana.

Na Španjskem se Karlisti tem bolj množe, čim bolj jih vladni telegrami razpihavajo in pobijajo. S posebnim veseljem poudarjajo liberalni listi vseh jezikov, kako Karlisti železnice razdirajo in druge nečlovečnosti (!) uganjajo. Značiti, da je kaj resnice v tem za to, ker, odkar so vojske med ljudmi navadne, ni se slišalo še nikdar, da bi se vojskujoči se stranki božali in si darove pošiljali. Še v pravih rednih vojskah ni moč v okom priti vsemu, kar je po mednarodskem pravu prepovedano, kaj pa še le o puntarskih ali vstajniških vojskah, ali takih, kakoršna je zdaj v Španiji. Železnice se o vojskah zato razdirajo, da se neprijatlu vzame naj zdatniši pomoček, s kterim zamore nasprotniku škoditi in sebi koristiti. Prav po hinavsko se tudi nekateri grozé, da je tu pa tam kak „fajmošter“ na čelu vstajnikom. Saj Garibaldi-ev „kapucinar“ vas ni pohujševal?! kalli? In pa — je li po vaših načelih „novega prava“ mar kak razloček med „fajmoštom“ ali kterimu drugim „državljanom“? Priznavate li vi duhovski značaj v fajmoštru? Sicer pa, kdo ve, kako se v resnici obnašajo oni „fanatični“ fajmoštri, nad kterimi se liberalci spotikajo. Kdo more kaj pravega izvedeti, ker le pristranska republikanska vlada po pristranskih posredovalcih novice po svetu razpošilja? — Naj čudniša in prav podučna prikazen gledé na španjske in francoske homatije je ta, da se celó tistim izmed avstrijskih časnikov, ki jih notórno vlada podpira, sline cedijo po republikanski ustavi. Mislite si po tem, kako resnična je njihova lojalnost do „dinastije“ in ljubezen do „avstr.-ogerske monarhije.“

Domače novice.

(Č. g. misijonar, *Ivan Čebulj*), s Kranjskega doma (mons. Globočnika, nadškof. tajnika sestraneč) je že nekaj dni kot gost pri prevzv. nadškofu. L. 1859. se je podal v Ameriko, med Indijane o Zgorenjem jezeru, in še le zdaj po 13letnem trudapolnem delovanju se je v prvo vrnil v Evropo, da se en-

Današnjemu listu je dodana priloga

malo oddahne in okreпча za nadaljno misijonovanje. Čudno je, kar pripoveduje o svojem poslovanji, nič manj čudno pa tudi to, da, v tem ko toliko jezikov zna (kar dela v človeku zmešnjavo), ni od slovensčine ene pičice pozabil; ona teče mu gladko, kakor da bi vsak dan v njej občeval.

Razne vesti.

— *Načrt kmetijskih popotnih podučevanj za tominski okraj.* (Po naročilu kmetijskega društva). Dne 7. aprila v *Kobaridu* ob 11. uri predp. in ob 3 pp. Predmet govora: 1. živinoreja. 2. sadjereja. Dne 8. aprila v *Bovcu* ob 2 pp. Predmet govora: 1. živinoreja. 2. gozdarstvo. Dne 15. aprila v *Tominu* ob 10. predp. in 2 pp. Predmet govora: 1. živinoreja. 2. sadjereja. 3. o kmetijskem orodju (plug i. t.) Dne 16. aprila v *Cirknem* ob 10. predp. in 2 pp. Predmet govora: 1. živinoreja. 2. sadjereja. 3. oskrbovanje travnikov.

Sicer bo razgovarjanje tudi o drugih predmetih in vsakteri slušatelj zamore za pojasnilo poprašati.

Za Kras bom v prih. listu priobčil dotični red kmetijskih popotnih podučevanj.

Nadejam se obilne udeležitve.

v Gorici, 14. marca 1873.

Fr. Poršč,
prof. kmetijstva.

Slovenska anatomija. Deželni šolski svet kranjski je dal na svetlo slovensko anatomijo za ljudske učitelje in učitelje srednjih šol; pridejanih je knjigi 5 velikih tabelj, ki predstavljajo razna dele človeškega života. Knjižica se dobiva pri deželnem šolskem svetu i velja brez tabelj 20 kr.

V *Št. Ferjanu* v Berdih se je pretekli ponedeljek 24. t. m. *strašna hudobija* zgodila; umorjen je bil 85letni starček, dobra in poštena, pobožna duša, ki je vse svoje otroke k dobremu kruhu pripravil. Okoli 11. ure dopoldne mu je domača oseba še kosilo na posteljo nesla, ker je bil bolan tisti dan; potem ravno tista oseba domačim na polje kosilo nese in pusti doma samo male otroke. Ko se ob eni uri popoldne vrne in k bolniku pogleda, najde mrtvega. Preiskovalna komisija je spoznala posilni umor, ker mu je bilo 11. reber polomljenih. Kdo je morivec, se še ne ve; sum leti, da je kdo sorodnikov to storil.

Listek.

Nekaj o pričetku Slovanov.

(Dalje.)

5. Kakor so Skitje sami od sebe pripovedovali, stanovali so oni s pervega na Volgi, kateri reki so Arakses nekdat pravili, in so si osvojili deželo notri do Kavkaza, do Meotiškega jezera, in do reke Tanais; poznej so dobili kralja, ki je imel neki ime Skites (Scytes), in po njem so se začeli imenovati Skite. V poznejših časih ste postali Skitijski ljudstvi, ki ste se zvali Pali in Napi; in še pozneje so si osvojili dežele od reke Tanais noter do Trakije ¹⁾. Ta pravljica od kralja po imenu Skites je menda tako razumeti, da so se Skitje od svojih izhodnih sobratov ločili, in posebno neodvisno ljudstvo postali. Zgodilo se je to okoli 1500 let pred Kristusom; saj so Skitje sami pravili, da oni so naj mlajše ljudstvo med takrat poznanimi, in da so se samo 1000 let, predno je Darij Histasp kraljeval, v posebno ljudstvo bili združili ²⁾. Njih poprejšno gospodarjenje v Aziji moremo postaviti v čas,

ko je bil njih poglavitni sedež v Kavkaških gorah ³⁾. Gotovo so oni tudi o času, ko je Mojzes deseto poglavje svoje prve knjige pisal, v Kavkaškem gorovju stanovali, in za to so jih Hebrejci Magog (מגוג) imenovali. To ime namreč je

menda zloženo iz sanskriškega mah, maha ⁴⁾ = velik, in iz perzijanskega כּוּהּ koh ali ghogh = gora, tako da Magog nič drugega ne pomeni, kakor veliko gorovje. To se da še tako le uterditi. Kavkaško ljudstvo Osijanov imenuje goro v svojem jeziku ghogh, in Tjuletani (drugo ljudstvo tamkaj) ghaf ali ghogh, naj više gore pa imenujejo moghef ali mugogh ⁵⁾. Menda klasično ime Kavkaz je postalo, kakor se zdi verjetno, iz koh kaf, ali koh kafsp ⁶⁾. Eratostenov izrek, da prebivavci onega kraja Kavkaz imenujejo Κάσπιος, priterjuje temu mnenju.

6. Še predno so Skitje posedli dežele med reko Tanais in med Trakijo ležeče, postali ste dve ljudstvi Palov in Napov. Širili ste se menda proti polnočnim stranem, po sedanjem Ruskem in Poljskem, ker so se Skitje pomikali od izhoda proti zahodu, in ker so deželo na jugo zapadu reke Tanais takrat še Kimeriji v svoji oblasti imeli. Tedaj so bili Skitje v Evropi uže v starodavnih časih. To nam pričajo še druge okoliščine, n. pr., da se je uže egiptovski kralj Sesostris z evropskimi Skiti bojeval, in da je uže Heziod ⁷⁾ imenuje prebivavce severnih krajev. Ko pa Herodot pripoveduje, da so Skiti od Masagetov potisnjeni šli čez reko Tanais in Istrom bivajoče Kimerije od tam pregnali, mora se reči, da ni ločil poprejšnih in poznejših prigodeb. Skitje so si bili uže, kakor on sam pripoveduje, v sednem stoletju pred Kristusom Kimerijske dežele osvojili: ali tistikrat so posedovali, kakor se glasijo Skitijska sporočila pa tudi sporočila drugih o Skitih, uže nekaj stoletij, kraje na zapadnem bregu Volge. Njih prestop čez Volgo se mora dobro ločiti od njih prestopa v Kimerijsko deželo čez reko Tanais, kakor govori ustmeno sporočilo Skitov, ki se bere v Diodoru. Pa tudi napad Skitov na Kimerije bil je od evropske strani, ne pa iz Azije, kar se da spoznati iz tega, da so se stiskani Kimeriji proti solnčnemu izhodu obrnili, in na severni strani črnega morja v Azijo šli, ne pa proti zapadu in čez Helespont. Gotovo je, da so bili Skitje naseljeni skoro po vsi izhodni Evropi; vendar pa se njih meje ne dajo natančno popisati. Tukidid ⁸⁾ v petem stoletju pred Kristusom piše o njih, da ga ni nobenega ljudstva niti v Evropi, ki bi se moglo s Skiti enačiti, ali jim zoperstati, ako bi le hoteli se združiti in složni biti ⁹⁾. Herodot jim daje ožje meje, ker jih stavlja med reko Tanais in Ister, ter pravi, da na njih severni strani Agatirsi stanujejo, pa Nevri, Androfagi in Melanhleni. Zdi se pa, da govori samo od nekterih Skitijskih rodov, ki so zastran nekik posebnosti se ločili od družih Skitov. Nevri n. pr. so imeli Skitijske šege in navade ¹⁰⁾, in berž ko ne so bili po rodu pravi Skitje, akoravno jih Herodot Skitom ne prišteva. Od zgodovine Skitov tu ne govorimo, samo to hočemo cpomniti, da se je ime Skit in Skitija pozneje v Evropi popolnoma pozgubilo. Plinij piše ¹¹⁾, da se je ime Skitov povsod spreverglo v ime Sarmatov in Germanov, in da se samo še s celoma neznana skrajna ljudstva v Aziji Skite imenujejo. Ptolemej pa omenja v evropski Sarmatiji le Tavroskite in Alanoskite, ki pa niso bili, kakor se zdi, ljudstva velike pomembe. (Dalje)

1) Diodor. Sic. 2. 43.

2) Herod. 4, 5, 7.

3) Justin. 2, 3. Diod.

4) Rrimertaj greški.

5) Reinegges Besch. des Kaukas. Ker Porter Reise in Georgien.

6) Klapproth. Reise in den Kaukasus.

7) Pri Strabonu 7.

8) Thucyd. 2, 97.

9) Slovani, nekdanji kakor sedanji, so bili vselej nesložni! To povdarja tudi Šafarik, ko o starih Slovanh govori.

10) Herod. 4, 51, 105.

11) Plin. hist. nat. IV, 25.

Za nove zvonove na sv. Gori
so darovali:

Farmani v Ročah 20 g. 20 k., č. g. kurat 1 rubelj;
c. g. vikar v Kobiljiglavu 5 g.; duhoven in farmani v Pli-
skovci 7 g. 40 k.; duhovna in farmani na Serpenici 14 g.
20 k.; duhovna in farmani v Melcih 78 g.; duhovna in
farmani v Križu 35 g.; farmani v Drenkah v slov. Bene-
čiji 9 g. 50 k. po vik. v Livku; farmani in kuratv dolnji
Tribuši 70 g.

Vsem p. n. gospodom duhovnikom, profesor-
jem, bogoslovcem, zavodu Andrejišču in drugim
studentom gimnazijskim, sosebno pa njihovemu
pevskemu zboru, in vsem drugim znancem in ne-
znancem, ki so 22. marca t. l. blagovoljno poča-
stili pogreb

Valentina Primožič-a,
bogoslovca I. leta,

v Pevmi, bodi s tem spoštljivo izrečena prisrčna
zahvala.

V Pevmi, na osmino, 28/3 1873.

*Rajncega stariši
in žlahta.*

Za spominek procesije
na sv. Gori

je daroval v. č. g. Jakob Logar, župnik v Križu, 5 gold.

Za spominek Valentina Stanič-a

je daroval č. g. J. Kraglj v Kanalu 6 g.

Borsni kurzi na Dunaji 9. marca.

Državne oblig. v srebru	gl. 73 s. 30
" " papirju	" 71 " -
Posojilo leta 1860	" 104 " 25
Napoleon d'or	" 8 " 70
Cekini	" - " -
Adžo srebra	" 107 " 70

Tržna cena žita 9. marca 1873.

Pšenica (kaznanik)	gl. 3 s. 40
Turšica	" 1 " 70
Ječmen	" 3 " 20
Rež	" 2 " 30
Oves	" 1 " 20
Fižol	" 3 " 40
Seno (cent)	" 1 " 30
Slama	" 1 " 20

*Litnica uredništva. Gg. M-v v K., L. v K., K. v K.: Pri-
hodnjič. G. dop. iz G.: Za zdaj ne gre še. G. A. K. v Š.: Hvala
lepa za pojasnilo; želji Vaši radi ustrezemo.*

9

PODDRUŽNICA

Eskomptne Banke Štajarske

V GORICI

poviša obresti od vplačil.

Od 1. aprila t. l. naprej bo plačevala od vplačil sledeče obresti:

Za nakaznice	brez odpovedi po	4 ‰
" "	z 10 dnevno odpovedjo po	5 ‰
" "	s 30 dnevno " "	5 1/2 ‰
	brez odpovedi po	5 1/2 ‰

Ravno tako bo banka za kapitale, ktere že hrani na račun tretjega **ZA GIRO**, s 1. aprila zvišala

obresti na 5 1/2 ‰.

Vodstvo podružnice Eskomptne Banke Štajarske v Gorici.